

Demény Péter

Kolozsvári kults

Nagy vagy, kicsim

Amikor szeptember elején Péntek Imre felvetette egy esszéorozat tervét, amelyet Kolozsvárról írnék, mindenről, ami kultúra, tehát az életről általában, végzetes módon az előítéleteimhez voltam kötözve s időbe tellett, amíg eloldottam magam. Azt mondtam ugyanis, milyen jó lenne decemberben indítanom a rovatot, hiszen november 30-án indul az *Interferenciák Nemzetközi Színházi Fesztivál*, amely biztosan termel majd annyi látni- és főleg gondolkodnivalót, hogy abból összehozhassak néhány flekket vagy hát inkább pixelt.

Érzékelhető talán, mennyire múlt századi gondolkodás ez. Ma már, a fentebb említett pixelek, merevlemezek, virtuális valóságok és egyéb műélvezetek korában jóval kevesebb az olyan „Kolozsvár”, ami *kizárólag* Kolozsvárott tapasztalható meg. A számítógépek és az internet révén majdnem minden eljut a szélrózsa minden irányába – a hely sajátosságainak sávja radikálisan zsugorodott.

Akkor, a megbeszélés idején még nem tudhattam, az élet szellemesen kioktat: a fesztiválra annyian jelentkeznek, hogy a legtöbb előadásra nem juthatok be, így hát, mint az egyszeri holló, sajt nélkül maradok. Amit tudok, azt éppúgy mástól tudom, mintha nem is itt élnék, hanem Zalaegerszegen vagy Pornóapátiban. Amit más mondott, az pedig az, hogy Silviu Purcărete és Andrei Șerban ismét szép előadásokkal jelentkezett (*Gianni Schicchi*, illetve *Ványa bácsi és Sirály*), hogy a Katona jó volt (az *Ivanov*-ot adta Ascher Tamás rendezésében). A *Hosszú pénteket* és a *Woyzeck*-et, Tompa Gábor és Mihai Măniuțiu rendezéseit magam is láttam korábban, a san diego-i Yolande Snaith *Tiltott szerelmek kertje* című táncszínházi előadását most néztem meg.

Az az élmény, amelyik leginkább belém tudott épülni, mégis egy könyvbemutató volt. Georges Banu *A felügyelt színpadját*, illetve a Tompa Gáborról szóló albumot méltatták román színházi emberek és Visky András, a Koinónia kiadó ügyvezetője. Magyar–román szakot végeztem az egyetemen, de nem csak az elfogultság mondatja velem: szerencsések vagyunk, hogy a román színház és irodalom szomszédságában s jó esetekben, mint a Kolozsvári Állami Magyar Színháznak és a Koinóniának köszönhetően mindig, *vele* élhetünk. Az a mozgástechnika és -kultúra, az a képszerűség, az a karneválság, amelyet az igazgató-rendező előadásaiban tapasztalhatunk, sokat köszönhet a román szellemiségnek (Tompa Bukarestben végzett, olyan jól ismert román rendezőkkel tartozik egy nemzedékhez, mint a fent említett Mihai Măniuțiu, Alexandru Dabija, Victor Ioan Frunză, Dragoș Galgoțiu, egyik mestere az a Harag György volt, aki a kolozsvári színház legendás korszakát teremtette meg, nem utolsó sorban az által, hogy a szótól a kép felé mozdult), a kiadó pedig nagyvonalúan és távlatosan jelentet meg román szerzőket s normálisnak nevezi ezt a tevékenységet, amelyik amúgy rendhagyónak számít. A rendezvényen sokan vettek részt, a beszélők felszabadultan beszéltek, a hallgatók felszabadultan hallgattak és dedikáltattak végül; csupán Georges Banu hiányát fájlaltuk, aki haláleset miatt nem tudott eljönni. Egyrészt azért fájlaltuk, mert ilyenkor, mint Donne-tól tudjuk, értünk szól a harang; másrészt, mert Banu Kotthoz hasonlóan gondolkodik: a színházat, a művészetet akkor tartja érdekesnek, ha *személyesen hozzá szól*, ha feleleveníti az emlékeit, ha olyan, mintha ő élné meg ebben a pillanatban, mintha neki és Shakespeare-nek vagy Csehovnak közös élményei lennének.

És ami tán még ennél is „Kolozsvárabb” és fesztiválosabb, mert a váratlan találkozások örömét érzékelteti, az, hogy a könyvbemutató előtt összefutottam Koltai Tamással, akivel először találkoztam személyesen, aki úgy érkezett, hogy a december elsejei *Ivanov*-ot látta először és aki lelkesedett a *Gianni Schicchi*-ért. Elsején egyébként a János Zsigmond Unitárius Kollégiumban zsűriztem egy középiskolás tantárgyversenyen, ahol a diákok bemutatták, „megvédték” előzőleg benyújtott dolgozataikat, s ahol boldogan tapasztaltam, mennyire értelmesek, tehetségesek és szabadok *is* tudnak lenni, hogy tudnak beszélni a *Fogságról*, Apáczairól, a Harry Potter-jelenségről, az utópiákról és sok mindenről.

A másik, ami szorosabban kötődik a városomhoz, a *Kincses Képeskönyv – Kolozsvár* című kötet ugyanannál a kiadónál. A könyvet Zágoni Balázs, a *Filmtett* című folyóirat főszerkesztője „találta ki” 8–12 éves gyermekek számára, egy művészettörténelemszövegből és történelemszövegből álló csapattal írta meg és a szöveget Jánosi Andrea illusztrációi díszítik. De nem is jó szó ez a „díszítik”, inkább azt kellene mondanunk, teszik maivá, lüktetővé, elevenné. Egy interjúban, amelyet a Transindex internetes portálnak adott, a grafikus Brueghel-re hivatkozik; aki a könyvet lapozgatja és ismeri a gyerekeket, azt az a nyüzsgés, az a kellemes zsúfoltság nyűgözi le és szívja magába, amelyet a németalföldinél is felfedezhet. A kötetben felkínált képi Kolozsvár emiatt a vonzó vásárlás miatt érdekes.

A jelenség pedig azért, mert a Győzelem mozi kávézójában tartott könyvbemutatón, mint mondani szokás, a csilláron is lógtak. Sem a kislányom, sem én nem tudtuk látni a poharat-csészét valahová, annyira teli volt a helyiség. Újsághír jelent meg, e-mailes körlevél ment, plakátokat ragasztottak, eljöttek a történészek-művészettörténészek, a grafikus és

az ötletgazda ismerősei, tanítványai, barátai, rokonai, az „ártatlan” érdeklődők, az írott és az elektronikus sajtó. A könyvnek két román szerzője is van, közülük Radu Lupescu anyanyelvi szinten beszél magyarul, Alexandru Diaconescu pedig sajnálja, hogy ő már nem tud, pedig az apja még tudott, szerinte Kolozsvár hiteles történetét csak együtt mondhatjuk el és jó, hogy elmondtuk. Visky András megígéri a román és az angol fordítást, Zágoni Balázs a további köteteket. Így kell ezt csinálni az Úr 2007. esztendejében.

Essék szó valami „igazán komoly” dologról is: november elején a Kolozsvár Társaság a jövőben megrendezendő Reneszánsz Év előjátékaként Kalotaszentkirályon (lásd: Ady Endre: *A Kalota partján*) megbeszélést tartott Kolozsvár reneszánszáról, Mátyás királyról és az (erdélyi) magyarságról általában. Mint ilyenkor mindig, sok szép szó és gondolat elhangzott, ha egy része meg is valósul, örülni fogok. Megszállottak továbbra is vannak, úgyhogy a remény hal meg utoljára. Ami egyértelműen tetszett, az az Etnokulturális Kisebbségek Forrásközpontja kiadványainak-programjainak ismertetője (pl. Kolozsvár városfejlesztési stratégiája) és azok az ígéretek, amelyek már közel állnak a megvalósításhoz (Mátyás esküvői táncainak felelevenítése, reneszánsz konferencia). Ami nem tetszett: a bedőlés a pusztán szép szavaknak. Elhangzik, hogy „Kolozsvár reneszánsza” vagy hogy „az erdélyi magyarság rehabilitációja”, hogy „nem az ünnepekre kell felkészülnünk, hanem a hétköznapokra” és meghatódunk, mielőtt látnánk, miképpen töltjük meg ezeket a szókapcsolatokat tartalommal.

És ami nem kizárólag Kolozsvár és valahogy mégis Kolozsvár: nyáron a Tapolca melletti Diszelen jártam, ahol megnéztem egy kiállítást a pipáról, a szivarról és a cigarettáról. Az egyik képen egy nő és egy férfi cigarettájának hamuja összeért, mintha csókolóznának, s mikor hazajöttem, Gozner Gertrud blogján (<http://gozner.egologo.transindex.ro>) az *elsőként* című fotón azt láttam, mintha ugyanaz a hamu lengene, ezúttal egy egyedül merengő lány szájából kicsüngő cigaretta végén... Azt hiszem, akkor értettem meg ismét, milyen különös is a világ, milyen kicsi, hogy nagyobb már nem is lehetne.

Tánczos György: Átváltozás